

ตอนที่ ๑

ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

แผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

นายกฤติน ศรีรัฐ*

๑. บทนำ

ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นมีความสำคัญในการใช้ประกอบกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยถือเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติสำหรับการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ กล่าวคือ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา ๒๖ การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางต้องใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินฯ เป็นหลัก ส่วนกฎหมายวิธีพิจารณาความฉบับอื่นที่ใช้กับคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไปจะนำมาใช้ในศาลทรัพย์สินฯ ต่อเมื่อไม่มีบทบัญญัติในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินฯ บัญญัติหรือกำหนดไว้โดยเฉพาะทั้งการนำมาใช้ก็เป็นการใช้โดยอนุโลมเท่านั้น (ตามนัย ฎ.๑๐๘๔๐/๒๕๕๘, ฎ.๖๒๗๑/๒๕๕๔ และ ๕๔๗๖/๒๕๕๓)

นับตั้งแต่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๓๙ ก็มีการประกาศใช้บังคับข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งมีผลใช้บังคับในวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ข้อกำหนดฉบับดังกล่าวก็ใช้ประกอบกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตลอดเป็นเวลากว่า ๒๕ ปี จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ มีการประกาศข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๖ ลงในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งตามข้อกำหนดฉบับใหม่ ข้อ ๒ กำหนดให้มีผลบังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศดังกล่าว ซึ่ง ณ วันที่เขียนบทความฉบับนี้ ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๖ มีผลใช้บังคับมาแล้วประมาณ ๓ ปี กรณีจึงน่าสนใจว่าข้อกำหนดฉบับปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงไปจากข้อกำหนดฉบับเดิม มากน้อยเพียงใด

๒. ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๐

อาจเรียกได้ว่าข้อกำหนดคดีทรัพย์สินฯ ฉบับแรกนั้น ใช้ประกอบกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาอย่างยาวนานตั้งแต่แรกเริ่มมีศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ข้อกำหนดฉบับแรกมีทั้งสิ้น ๕๓ ข้อ ประกอบไปด้วย ๓ ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะ ๑ ความแพ่ง ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็นหมวด ๑ บททั่วไป หมวด ๒ การดำเนินกระบวนการพิจารณา กับหมวด ๓ พยานหลักฐาน ลักษณะ ๒ ความอาญา แบ่งย่อยออกเป็น หมวด ๑ บททั่วไป กับหมวด ๒ การดำเนินกระบวนการพิจารณา และลักษณะ ๓ แบบพิมพ์

แผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

แผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

* ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา (เลขานุการแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ) น.บ. (เกียรตินิยมอันดับสอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), น.บ.ท., LL.M. in Admiralty, Tulane University, New Orleans, Louisiana, U.S., LL.M. Indiana University, Bloomington, Indiana U.S.

ข้อกำหนดฉบับปี ๒๕๔๐ นี้ มีความมุ่งหมายให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปในลักษณะที่ยืดหยุ่นกว่าการพิจารณาคดีทั่วไป กล่าวคือ ไม่ต้องการให้คู่ความแพ้ชนะกันทางเทคนิคหรือทางกฎหมายวิธีสบัญญัติ แต่ต้องการให้คู่ความแพ้ชนะด้วยเนื้อหาของคดีอย่างแท้จริง ยกตัวอย่างเช่น การบรรยายคำฟ้องตามข้อกำหนดฯ ข้อ ๖ วรรคหนึ่ง หากแสดงให้เห็น “พอเข้าใจ” ได้ถึงสภาพแห่งข้อหา ข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาและคำขอบังคับก็ถือว่าเป็นคำฟ้องที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ซึ่งต่างไปจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๗๒ วรรคสอง ที่ต้องแสดง “โดยแจ้งชัด” ซึ่งสภาพแห่งข้อหาของโจทก์และคำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา นั้น นอกจากนี้ ตามข้อกำหนดฯ ข้อ ๖ วรรคสอง หากจำเลยให้การว่าไม่เข้าใจคำฟ้องในส่วนใด ศาลอาจสั่งให้โจทก์แก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องโดยอธิบายรายละเอียดในส่วนนั้นให้ชัดเจนขึ้นได้ หรือตามข้อกำหนดฯ ข้อ ๓ กรณีที่คู่ความฝ่ายใดดำเนินกระบวนการพิจารณาผิดระเบียบหรือผิดหลง ศาลก็สามารถสั่งให้คู่ความฝ่ายนั้นแก้ไขให้ถูกต้องได้ เว้นแต่เป็นการเอาเปรียบคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น โจทก์ไม่ได้ส่งคำแปลเอกสารตามที่ศาลมีคำสั่งให้แปลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีแล้ว ทำให้จำเลยไม่มีโอกาสตรวจโต้แย้งพยานเอกสารดังกล่าว ย่อมเป็นที่เสียหายแก่จำเลย กรณีเช่นนี้ ศาลไม่อาจให้โอกาสโจทก์แก้ไขตามข้อกำหนดฯ ข้อ ๓ ได้ (ตามนัย ฎ.๔๐๒๑/๒๕๔๘) อย่างไรก็ตาม การแก้ไขกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบหรือผิดหลงนี้ ใช้เฉพาะกรณีที่เกิดจากดำเนินกระบวนการพิจารณาของคู่ความเท่านั้น หากเป็นกรณีที่เกิดจากศาลต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗ มาใช้ (ตามนัย ฎ.๘๕๖๓/๒๕๔๗)

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา ๕ กำหนดให้จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางขึ้น และมาตรา ๖ กำหนดให้สามารถจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคใต้โดยกระทำเป็นพระราชบัญญัติ ซึ่งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเปิดทำการแล้วตั้งแต่วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๐ ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเปิดทำการศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๓ แต่จนถึงปัจจุบัน ณ วันที่เขียนบทความนี้ ยังไม่มีศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคใต้เปิดทำการ ซึ่งบทเฉพาะกาลตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา ๔๗ กำหนดให้ในระหว่างที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคใต้ยังไม่เปิดทำการในท้องที่ใดก็ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีอำนาจในท้องที่นั้นด้วย ดังนั้น ปัจจุบันศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจึงยังคงมีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีที่วราชอาณาจักร และตามบทบัญญัติดังกล่าว กรณีโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดแล้ว ให้ศาลจังหวัดแจ้งไปยังศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป จึงมีกรณีที่ต้องติดต่อกันระหว่างศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางกับศาลจังหวัดทั่วประเทศจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ ข้อกำหนดฉบับปี ๒๕๔๐ จึงกำหนดวิธีการติดต่อกันระหว่างศาลไว้ในข้อ ๕ โดยสามารถทำได้โดยโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นได้ ซึ่งในช่วงเวลาขณะนั้นนับว่าเป็นข้อกำหนดที่ล้ำหน้าไปกว่าการดำเนินการตามวิธีพิจารณาคดีทั่วไปซึ่งติดต่อกันทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษเป็นหลัก อันมีส่วนช่วยให้กระบวนการพิจารณาคดีทรัพย์สินฯ เป็นไปโดยสะดวกรวดเร็วขึ้นมาก นอกจากนี้ ข้อกำหนดดังกล่าวยังลงในรายละเอียดเกี่ยวกับการยื่นคำคู่ความต่อศาลจังหวัดสำหรับความแพ่งตามข้อ ๘ ถึง ๑๐ และการยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดสำหรับความอาญาตามข้อ ๔๔ โดยในคดีที่พนักงานอัยการ

เป็นโจทก์ หากจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องและเป็นคดีที่ศาลสามารถพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานได้
ข้อกำหนดดังกล่าวได้กำหนดเชิงแนะนำให้ศาลจังหวัดและศาลทรัพย์สินฯ “พึงใช้วิธีการตามข้อ ๕ ในการติดต่อ
ระหว่างกันให้มากที่สุด” ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลทรัพย์สินฯ สามารถพิจารณาพิพากษาได้ในวันนั้นเลยหรือในวันทำการ
ปกติถัดไป โดยไม่ให้เสียสิทธิของจำเลยในการได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว

จากลักษณะพิเศษของคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศซึ่งอาจมีข้อเท็จจริง
เกี่ยวกับข้อมูลและเอกสารจำนวนมาก ทั้งอาจเป็นภาษาต่างประเทศ หากย้อนมองกลับไปในช่วงปี ๒๕๔๐
ภายใต้วิธีพิจารณาคดีสำหรับคดีทั่วไป การจะให้พยานบุคคลที่ต้องมาเบิกความประกอบพยานเอกสารที่มี
ข้อมูลจำนวนมากดังกล่าว ซึ่งอาจเป็นรายละเอียดทางสถิติ ทางตัวเลข ทางเทคนิค หรือทางวิชาการ ซึ่งปรากฏ
ข้อมูลในพยานเอกสารที่คู่ความทุกฝ่ายมีโอกาสตรวจได้ก่อนวันสืบพยานอยู่แล้ว จึงอาจเป็นภาระของพยาน
ดังกล่าวที่ต้องมาจดจำในรายละเอียดดังกล่าวในการซักถามซึ่งไม่เป็นประโยชน์ในการพิจารณามากนัก
ดังนี้ เพื่อให้ข้อเท็จจริงเข้าสู่สำนวนได้อย่างครบถ้วน ไม่ล่าช้า และไม่เป็นการแก่คู่ความจนเกินไป ข้อกำหนด
ฉบับปี ๒๕๔๐ จึงอนุญาตให้คู่ความสามารถเสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ที่ตน
ประสงค์จะอ้างเป็นพยานแทนการซักถามต่อศาลได้ โดยมีรายละเอียดในข้อ ๒๙ และ ๓๐ โดยในช่วงเวลา
ประมาณปี ๒๕๔๐ นั้น ถือได้ว่าเป็นเรื่องใหม่และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเป็น
หนึ่งในศาลลำดับแรก ๆ ที่สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาในลักษณะดังกล่าวได้ โดยต่อมา พระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๓) พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งมีผลบังคับใช้วันที่
๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๐ ก็ให้เพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๒๐/๑ ถึง ๑๒๐/๓
เปิดโอกาสให้สามารถใช้บันทึกถ้อยคำแทนการซักถามพยานได้เช่นเดียวกับในข้อกำหนดฉบับปี ๒๕๔๐ ซึ่งใช้มาก่อน
ประมาณ ๑๐ ปีแล้ว ข้อกำหนดฉบับปี ๒๕๔๐ ยังเปิดโอกาสให้มีการบันทึกการเบิกความของพยานโดย
การบันทึกเฉพาะเสียงหรือทั้งภาพและเสียงได้ (ข้อ ๒๖) ให้มีการสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทาง
จอภาพ (ข้อ ๓๒) และรับฟังข้อมูลคอมพิวเตอร์ (ข้อ ๓๓ ถึง ๓๖) ซึ่งนับเป็นเรื่องใหม่มากสำหรับการดำเนิน
กระบวนการพิจารณาคดีของศาลในสมัยนั้น

สำหรับเอกสารที่สร้างขึ้นเป็นภาษาอังกฤษนั้น คู่ความอาจตกลงกันให้ไม่ต้องทำคำแปลทั้งฉบับ
หรือแต่บางส่วนได้ หรืออาจไม่ต้องทำคำแปลเลยก็ได้ หากเข้าเงื่อนไขตามข้อกำหนดฉบับปี ๒๕๔๐ ข้อ ๒๓
ซึ่งเป็นการช่วยลดภาระของคู่ความในการทำและรับรองคำแปลได้เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ข้อกำหนดข้อนี้
อนุญาตเฉพาะเอกสารที่สร้างขึ้นเป็น “ภาษาอังกฤษ” เท่านั้น ไม่รวมภาษาอื่น

โดยรวมแล้วถือได้ว่าข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๐
ช่วยให้การพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในช่วงยุคปี ๒๕๔๐ มีความล้ำสมัยไปกว่า
การพิจารณาคดีทั่วไปเป็นอย่างมาก

(มีต่อตอนที่ ๒)

แผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลฎีกา